

7. Люріна Т. І. Моральне виховання підлітків засобами фольклору в позаурочній діяльності: автореф... дис. канд. пед. наук. Київ, 1998. 24 с.

8. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст. *Педагогічна газета*. 2001, липень. С. 4.

9. Шевченко Т. Г. Кобзар. Київ: Рад. школа, 1983. 607 с.

Маторіна Н. М.

ТЕРМІНОЛОГІЧНА ЛЕКСИКА У ПРОЗОВИХ ТВОРАХ БРУНО ШУЛЬЦА

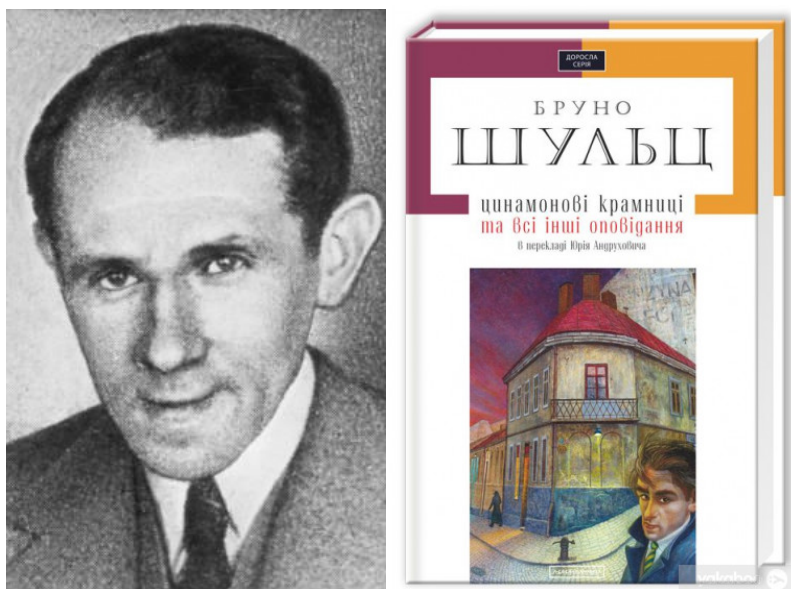
Замість вступу

Державна політика інтеграції України до Європейського Союзу впливає на всі сфери суспільного життя, зокрема Україна чітко визначила орієнтири щодо входження в освітній і науковий простір Європи, удосконалює науково-дослідницьку й освітянську діяльність у контексті європейських вимог. Це певний виклик і у сфері філології, бо євроінтеграція – це не тільки про політику чи економіку; це і про культуру, мистецтво, науку, освіту. Наукові доробки філологічного спрямування повинні стати певними актуалізаторами знань про наші минуле й сьогодення, а також зобов'язані слугувати подоланню міжнаціональних суперечок і, безумовно, сприяти міжсуспільному об'єднанню різних народів у сучасному бурхливому світі.

Письменником та художником, який зближує народи, різнобічна творчість якого є синтезом багатьох культур, вважаємо польськомовного письменника єврейського походження з Галичини першої половини ХХ ст. Бруно Шульца (1892 – 1942). На нашу думку, одним із дієвих засобів популяризації в Україні творчості непересічного галицького митця Бруно

Шульца є пропозиція залучення творів письменника до шкільної програми з історії зарубіжної літератури, як це здавна має місце, зокрема, у Польщі. Такі спроби українській освітології вже відомі: у національних закладах загальної середньої освіти профільного циклу як твори для позакласного читання вивчають окремі оповідання польського письменника, зокрема «Птахи» і «Цинамонові крамниці». Саме тому для обговорення на пленарному засіданні пропонуємо нашу доповідь про творчість всесвітньо відомого, але дотепер мало знаного в Україні польського письменника і графіка Бруно Шульца.

Науку про фахові слова, їх особливості й відмінності від загальноживаної лексики кваліфікують як термінознавство. Термінологія як сукупність спеціальних слів – невіддільний і суттєвий складник лексичної системи будь-якої мови. Спеціальна лексика притаманна здебільшого текстам наукового, офіційно-ділового чи публіцистичного стилів. Але фаховою лексикою можуть послуговуватися й у художніх текстах, переважно зі стилістичною метою, така лексика може виконувати інформаційну, характеризувальну, художньо-естетичну, навіть «декоративну» функції.

Теоретичні та прикладні питання вивчення термінологічної мовної системи досліджували й досліджують такі українські й зарубіжні науковці: І. Арнольд, О. Ахманова, А. Бічева, О. Бондарець, С. Булик-Верхола,

Л. Васенко, С. Гриньов, В. Даниленко, В. Дубічинський, Р. Дудок, М. Зарицький, В. Карабан, А. Коваленко, І. Корунець, Н. Котелова, І. Кочан, О. Кримець, Д. Кристал, А. Круз, А. Ліпінська, О. Михайлова, Г. Наконечна, Г. Павлов, В. Радецька, А. Сидоренко, В. Сухопар, Ю. Теглівець, Л. Терещенко, Л. Томіленко, З. Тростюк та ін. Проблему термінологічної лексики в художніх текстах студіюють Г. Абакумова, Н. Бойко, Г. Городиловська, В. Карпова, Т. Катиш, А. Коваль, Т. Молодід, Є. Панаєва, О. Пономарів, Г. Рогачова, Я. Стецько, В. Ярмач¹ та ін. Наскільки нам відомо, спеціальна лексика шульцівських новел на сьогодні схарактеризована лише побіжно. Тому дослідження прозової спадщини Бруно Шульца термінологічного спрямування вважаємо актуальним і своєчасним.

Об'єктом дослідження окресленої наукової розвідки є прозові твори Бруно Шульца, відомого польського письменника першої половини ХХ ст. з Дрогобича; предметом – термінологічна лексика шульцівських оповідань; джерельною базою – оповідання «Серпень» із збірки «Цинамонові крамниці»; новелу перекладали 5 разів: І. Гнатюк, А. Шкраб'юк, Т. Возняк, Ю. Андрухович і Л. Герасимчук [6, с. 48].

В оповіданні «Серпень» Бруно Шульц використовує такі фахові слова: *морела, клавіатура, вегетативний складник, телуричний складник, катеринка, фортеп'яно, філігран, гобелен, тиньк, слоїк, слонова хвороба, арабеска, бронхи, конвульсія, шафран, дзитар, штахет, олеографія, орнамент, флюїд* тощо. Як відомо, це архітектурна, біологічна, будівельна, медична, мистецтвознавча, музикальна тощо термінологія. Зазвичай це часто вживані терміни (*клавіатура, фортеп'яно, гобелен, бронхи, конвульсії, орнамент* тощо), тому є зрозумілими для пересічного масового читача й не потребують додаткових пояснень. Якщо ж за умовами контексту виникає потреба в певних поясненнях, то в шульцівських творах найчастіше таку інформацію розміщено в посторінкових виносках (як, наприклад, у перекладах Ю. Андруховича: *вегетативний і телуричний, філігран, арабески, шафран, флюїд* тощо). За структурною ознакою серед шульцівських термінів трапляються як однокомпонентні (*арабеска*), так і багатокомпонентні (*телуричний складник*) термінологічні одиниці.

---

¹ У списку літератури зазначаємо лише такі першоджерела, які використовували як методологічне підґрунтя наукової розвідки [1; 3; 4; 7].

Аналізуючи шульцівську термінологічну лексику, потрібно обов'язково враховувати т. зв. перекладацький складник українськомовних перекладів, як-от:

пол. *morela* (оригінал [12]) (укр. *абрикос*) → *морелі* (переклад І. Гнатюка [9], А. Шкраб'юка [10], Л. Герасимчука [8]) й *абрикоси* (переклад Ю. Андруховича [11]) → лише Ю. Андрухович не обтяжує українськомовний переклад додатковими термінологічними компонентами, бо іменник *мореля* у значенні «сорт абрикоси з дрібними плодами» пересічний український читач сприймає порівняно із загальноживаним *абрикос*, вочевидь, як спеціальне слово;

objiżący stare fasady z pleśni *tyнку* (оригінал) [пол. *tynk* – укр. *штукатурка*; в українських тлумачних словниках зафіксовано іменник **ТИНЬК**. Розчин вапна, змішаного з піском, яким покривають поверхню стін, стелі тощо; штукатурка] → обчищають старі фасади от плісняви (слово взагалі опущено; І. Гнатюк); оббивають старі фасади від плісняви *тиньку* (А. Шкраб'юк); збивають зі старих фасадів пліснявий *тиньк* (Ю. Андрухович); оббивають плісняву *ліпнину* на фасадах (Л. Герасимчук);

Wielka *bania* z sokiem malinowym (оригінал) [пол. *bania* – укр. *будь-який предмет кулястої форми*] → великий *бутель* із малиновим соком (І. Гнатюк); Велика *сулія* з малиновим соком (А. Шкраб'юк); Великий *слоїк* із малиновим соком (Ю. Андрухович); Велика *куляста судина* з малиновим соком (Л. Герасимчук); в українських тлумачних словниках зафіксовано іменник **СУЛІЯ**. Велика пляшка; бутель; а також лексема **СЛОЇК**. Висока посудина зі скла, глини, фаянсу і т. ін. майже циліндричної форми з трохи звуженою верхньою частиною; скляна, глиняна або фаянсова банка. Наведена ілюстрація є чудовим прикладом перекладацького розмаїття шульцівських текстів.

Здебільшого перекладачі не порушують шульцівську термінологію, пор.:

• *wegetatywne i telluryczne* ingrediencje obiadu (оригінал) → *рослинний і телуричний* інгредієнт (І. Гнатюк), *вегетативні і телуричні інгредієнти* обіду (А. Шкраб'юк); *вегетативні й телуричні складники* обідньої страви (Ю. Андрухович); *рослинні й телуричні* інгредієнти обіду (Л. Герасимчук);

• *filigranów* (оригінал) → *філіграну* (І. Гнатюк); *філігранів* (А. Шкраб'юк); *філігранів* (Ю. Андрухович); *філіграні* (Л. Герасимчук);

• *Ogromny słońceznik ... chory* на *elephantiasis* (оригінал) [пол. *elephantiasis* – укр. *слоновість, слонова хвороба, елефантіаз*] → Великий соняшник ... хворий на *elephantiasis* (І. Гнатюк залишає лексему без перекладу в тексті, але у виносці перекладає медичний термін *елефантіаз* як *слонова хвороба*). Величезний соняшник ... хворий на *elephantiasis* (А. Шкраб'юк). Величезний соняшник зі *слоною хворобою* (Ю. Андрухович). Величезний соняшник ... хворий на *елефантіаз* (Л. Герасимчук);

• *wykwitają arabeski* (оригінал) [пол. *arabeski* – укр. *арабески*] → розцвітають *арабески* (І. Гнатюк); процвітають *арабески* (А. Шкраб'юк); зацвітають *арабески* (Ю. Андрухович); розквітають *арабески* (Л. Герасимчук). *Арабески* – це, за матеріалами тлумачних словників української мови, європейська назва складного східного середньовічного орнаменту з геометричними й рослинними елементами тощо.

Порівняння оригінальних шульцівських творів з українськомовними перекладами вможливує такі висновки: а) у термінологічній царині перекладений твір є тотожним оригінальній шульцівській версії; б) перекладач порушив шульцівську термінологію завдяки пропуску спеціального слова чи, навпаки, вибору з можливої кореляційної пари перекладу *термін* ↔ *загальноживане слово* саме лексеми з термінологічними ознаками.

Отже, термінологічна лексика з різних лексико-тематичних груп у прозових творах Бруно Шульца трапляється досить часто: термінопоняття сприймаються як повноправні складники шульцівського ідеостилу. Використовує її автор здебільшого зі стилістичною метою; часто шульцівські терміни набувають тропеїчного значення (*Бьянка – струнка й каліграфічна*), можуть бути компонентом метафоричного контексту (*заквітають арабески напружених жил*), засобами творення певних, зокрема комічних, ефектів; але, за слушним зауваженням Ю. Андруховича, іноді «можна здогадуватися, що Шульц радше грається нагромадженням термінів..., насправді не ставлячись до них надто поважно» [11, с. 49]. Загалом функціональне призначення спеціальної лексики у прозових

творах Бруно Шульца – це посилення виразності, емоційності, створення яскравих, нових, свіжих, оригінальних образів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булик-Верхола С. З., Наконечна Г. В., Теглівець Ю. В. Основи термінознавства. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2016. 192 с.

2. Гусєва О. В. Урок позакласного читання (11 профільний клас гімназії). Бруно Шульц (у перекладі Юрія Андруховича). (Не)автобіографічне оповідання «Цинамонові крамниці». Образ головного героя Юзьки. Реальність, мрія, міфологічність у сюжеті оповідання. URL: <https://vseosvita.ua/library/urok-urok-pozaklasnogo-citanna-11-profilnij-klas-gimnazii-bruno-sulc-v-perekladi-uria-andruhovicaneavtobiograficne-opovidanna-cinamonovi-kramnici-obra-455877.html>

3. Карпова В. Термін і художнє слово (Термінологічна лексика в мові сучасної української поезії). Київ: Наукова думка, 1967. 132 с.

4. Кочан І. М. Посібники з термінознавства і навчальний процес. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології.* 2016. № 842. С. 18–23.

5. Куцінко О. Г. Урок 60. ЛК. Бруно Шульц. «Птахи», «Цинамонові крамниці». Польща. URL: https://zarlit.com/lesson/11klas_5/13.html.

6. Маторіна Н. Українськомовні переклади шульцівської художньої прози: наукометричний аспект. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»* / ред. кол. Марія Федурко (головний редактор) та ін. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Випуск 52. С. 45–52.

7. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: [монографія]. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.

8. Шульц Б. Корицеві крамниці / переклад з польської Леся Герасимчука. Харків: Фоліо, 2022. 189 с.: іл. (Зібрання творів).

9. Шульц Б. Цинамонові крамниці [повна збірка] / переклад з польської Іван Гнатюк. *Жовтень.* [Львів]. 1989. № 2 (532). С. 37–69.

10. Шульц Б. Цинамонові крамниці. Санаторій під клепсидрою. Львів: Просвіта, 1995. 251 с. (Бібліотека польської літератури ХХ століття).

11. Шульц Б. Цинамонові крамниці та всі інші оповідання в перекладі Юрія Андруховича: оповідання; переклад з польської. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. Вид. четверте. 384 с.

12. Schulz Bruno. Sklepy cynamonowe. Warszawa: Rój, 1934. 221 s.

Рижих Н. О.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЛАКАТИВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Модернізація освітнього процесу в закладах позашкільної освіти України обумовлена загальною тенденцією розвитку освіти в Україні на сучасному етапі. На даний момент, коли ситуація в країні втратила певну стабільність, модернізація у питаннях позашкільної освіти, стає можливою, а головне необхідною.

Виклики сучасного світу вимагають змін в освітньому процесі. Вони спонукають шукати нові форм роботи, використовувати сучасні освітні засоби та інструменти. Педагогічні методи навчання та виховання вже важко уявити без мультимедійних інтерактивних технологій, які дозволяють використовувати текст, графіку, аудіо, відео, мультиплікацію в режимі діалогу.

Організація освітнього процесу в закладі позашкільної освіти в умовах воєнного стану потребує іншого змісту та підходів до проведення виховної роботи. З метою забезпечення безпекової складової здоров'я особистості, забезпечення її фізичного, психічного, соціального і духовного благополуччя, діти залучаються до виховного процесу дистанційно, заходи, заплановані в річному плані, інтерпретуються для виконання за допомогою інтерактивних засобів спілкування.

Виховна робота – це той аспект формування особистості, який просто не можна відкласти на потім. Навіть карантин чи війна не можуть